

Divna Zečević

USMENE PREDAJE O SELJAČKOJ BUNI I KMETSKOM ŽIVOTU U ŠIROJ OKOLICI STUBICE

Bogata građa usmenog pripovijedanja skupljena je u selima Hrvatskog zagorja, oko Gornje i Donje Stubice, Stubičkih Toplica, Zaprešića i Oroslavlja. Snimljena i dešifrirana, građa je pohranjena u Institutu za narodnu umjetnost u Zagrebu. Izbor iz građe sveden je na predaje koje su posredno ili neposredno vezane uz kmetski život, seljačku bunu i lik Matije Gupca. Stoga je teško reći da je izbor »sveden« ili »ograničen« samo na jednu vrstu usmenog pripovijedanja. Mnogo je točnije i jednostavnije ako ovaj izbor građe iz kompleksa usmenog pripovijedanja nazovemo — jezgrom, košticom ploda, klicom u kojoj je potencijalno sadržana i zbijena životna snaga kojom se razlistavaju neslućene krošnje, poput krošnje one lipe u Gornjoj Stubici uz koju je vezana predaja da je stablo zasadio Matija Gubec i u njegovoj sjeni pripremao bunu.

Sakupljački rad u selima Hrvatskog zagorja, od 1969. do 1972. godine, u neposrednoj blizini republičkog centra, Zagreba, nametao je pažnji činjenicu koja pri terenskom radu u drugim krajevima Hrvatske nije izbijala u prvi plan. Dešavalo se često da u potrazi za kazivačem kojega bi drugi označili kao dobrog pripovjedača — »otkrijem« činjenicu da je on otišao, ili točnije, da se nalazi ondje odakle sam krenula u potragu za njim. Naime, dolazila bih iz Zagreba i — mimoilazila se sa svojim kazivačima koji su odlazili u Zagreb na posao. Njihove bi mi žene govorile da svratim pred večer, kada im se muževi vraćaju s posla.

Zanimljivost, dakako, nije bila sadržana samo u činjenici mimoilazanja, koja usput rečeno, upozorava da »teren« počinje u neposrednoj blizini, tj. u samome gradu u kojem se krećem i živim, na ulici, u ustanovama u kojima bismo teško mogli pretpostaviti živu prisutnost »terena«.

Međutim, vjerovanja u predaje kao u »istinite« događaje, odnosno doživljaje, ne očituju se samo na razini kurira koji donosi poštu i radi u velikom kolektivnu ustanovu u kojoj osoba na složenijem radnom mjestu od dostavljačkog — u pauzi prijepodnevnog odmora pripovijeda o »morama« koje su gušile noću nju i njezinu majku. Pojavu objašnjava činjenicom da se posteljina dugo zračila na dvorišnom balkonu zgrade

u strogom centru grada. Zračila se posteljina sve do noći, do mraka, a tada je »mora« s posteljinom unesena u sobu. Liječnik kome su se obje žene obratile za pomoć, njihov dugogodišnji znanac, »priznao« je na kraju svoju »nemoć« pred ovim fenomenom, što će reći da je priznao nemoć nauke (kako se ispostavilo u razgovoru), i složio se s objašnjenjem svojih pacijentica da je »mora« koja im je noću sjedila na prsima — posljedica toga što je posteljina predugo, sve do mraka, ostala na balkonu!

Osoba koja je to pripovijedala od rođenja živi u Zagrebu i doskora će polagati diplomski ispit na jednom od zagrebačkih fakulteta.

Činjenica da sam se mimoilazila, na primjer na autobusnom koldvoru, sa svojim kazivačima dok bih čekala autobus za Stubicu, a oni su iz Stubice stizali u Zagreb na posao — upozoravala je da me »svijet« koji tražim okružuje na svakom koraku, što je rečeno bez pretjerivanja.

Sa svojim se potencijalnim kazivačima susrećem, dakle, svakodnevno u ustanovama i trgovinama. Način njihova pripovijedanja, pogled na svijet koji je formiran usmenom tradicijom njihova kraja — prožima život i odnose na svim razinama gradske svakodnevice. Dakako, stanovništvo glavnog grada republike Hrvatske ne sačinjavaju samo ljudi iz Hrvatskog zagorja. Međutim, značajno obilježje gradovima, pa i našem glavnom gradu, daje upravo njihova neposredna pozadina.

Tako je dobar dio usmenog pripovijedanja mogao biti snimljen u Zagrebu, dakle, na terenu u velikom industrijskom i administrativnom centru republike.

Smisao moga mimoilaženja s kazivačima ležao je upravo u ovoj mogućnosti postojanja — terena na dohvat ruke. Za onoga tko se, u stvari, nalazi na početku istraživačkog rada, spoznaja da teren nije samo u selima, nego svoje postojanje otkriva u svakodnevnim gradskim susretima i doživljajima tih susreta — od posebnog je značenja.

Obilježja određenog kraja postaju dijelom naših osobnih gradskih proživljavanja. Tako se u čuđenju nad činjenicom što sam se mimoilazila sa svojim kazivačima — razmicao i pojam što sam ga imala o »granicama« terena. U ovom slučaju sporedno je kakvim se putovima oblikuje manje ili više suženi pojam o »djelokrugu« — istraživanja.

Kao primjer da još navedem kako sam u vrijeme spomenute prijepodnevne pauze u ovcem kolektivu poznate ustanove posve »slučajno«, osim onog slučaja o »mori«, čula nekoliko predaja u obliku »istinitih« događaja, nekoliko lascivnih slavonskih dvostihova tzv. pismica, nekoliko viceva o Jalži, zatim pučku književnu parodiju Preradovićeve »Putnika« (anonimnog autora).

Viceva o Jalži i Iveku rado su mi pričali na »pravom« terenu, tj. u selima Hrvatskog zagorja. U njima sam često nailazila i na pučke pjesnike koji su pjevali o lokalnim zgodama i nezgodama.

Mještani su me neobično gorljivo upućivali upravo na takve pjesnike kao na ljude koji su o svemu dobro informirani. Upućivali su me takvim ljudima uz uvjeravanje da oni čitaju knjige pa će stoga, po njihovu mišljenju, mnogo bolje znati nešto o onome o čemu se raspitujem, tj o kmetskom životu i buni. Uzalud sam, naime, objašnjavala da me u prvom redu zanima ono o čemu nisu čitali u knjigama i učili u školi, nego ono

o čemu su im pričali njihovi stariji. Ljudi su mi preporučivali svoje pjesnike kao najpouzdanije izvorište »znanja« i gotovo da su bili pomalo uvrijeđeni kada bih ja na odlasku učinila posljednji pokušaj raspitujući se o starim ženama ili muškarcima koji dobro pripovijedaju. Dobivala bih odgovor neka samo prvo odem tamo kuda su me uputili, a tada ću već vidjeti da su oni bili u pravu.

Oni koji bi se okupili oko pučkog pjesnika, koji obično zna napamet svoje stihove (ponekad su to samo jedna ili dvije pjesme), s očitim su zadovoljstvom slušali stihove i smješkali se i osmjehivali međusobno s izrazom prepoznavanja na licu. Znali su, naime, »događaj«, prepoznavali protagonistu i s divljenjem slušali kako je to sve »ušlo u pjesmu«. Zatim bi pogledali u mene da vide slušam li i ja s dužnim priznanjem umijeće njihova susjeda.

Ozbiljnost kojom bih pratila pjesmu i sve ono što je pučki pjesnik govorio doprinijela je tome da i mene kao i svoga susjeda gledaju s poštovanjem. Proces zaključivanja u toku njihova promatranja bio bi, otprilike, ovakav: ako sam došla iz Zagreba u kuću »ovog« pjesnika, znači da je on vrijedan ne samo za njih nego i za gradske ljude, koji su za taj posao plaćeni, a plaća se samo posao koji je važan. I ne samo to. Ja sam odavala i dužno priznanje pučkom pjesniku, što me je svrstalo u isti red s ostalim promatračima. Preda mnom, kao i pred njima — u centru je bio pjesnik.

Kada bi se dogodilo da se pjesnik zabuni i započetu pjesmu ne dovrši jer ju je već zaboravio, netko bi se već našao da me upozori kako baš danas pjesnik nije »u formi«. Prisutni bi se složili da ga inače svi uvijek sa zadovoljstvom slušaju, pa bi klimnuli glavom u njegovu pravcu, što je imalo značenje »mudra je to glava« i »vrag je to«, jer je, u stvari, opasan, može i nas promatrače, opjevati, a važno je oduvijek bilo kakav ćeš ući u pjesmu! Sve je to imalo indirektno značiti da se čuvam jer, kako mi je jedan od njih rekao, može se dogoditi da i mene opjeva zajedno s magnetofonom. Ostali su se na ovu primjedbu lukavo osmjehnuli, kao da u mislima već vide moju »sliku« u pjesmi i kao da su htjeli reći da se oni mogu zabaviti slušanjem pjesme u kojoj bih se ja mogla naći, i ne sluteći ništa o tome dok radim u Zagrebu. Slična je reakcija divljenja lokalnom pjesniku karakteristična za promatrače bez obzira na broj okupljenih slušalaca.

Istu je reakciju divljenja u odnosu na mudru glavu pjesnika imala, na primjer, i žena Stjepana Rožmana iz Gornje Bistre kada sam s njime razgovarala u lipnju 1969. godine.

Stjepan Rožman rođ. 1900 ispričao je nekoliko vrijednih predaja i priča, a zatim nam je pokazao i svoje pjesme. Među njima bila je i pjesma kojom je opjevao Matiju Gupca.

Pjesmu je ispjevao u zatvoru u vrijeme stare Jugoslavije. U zatvor je dospio kao pristaša Hrvatske seljačke stranke.

Stjepan Rožman je ispričao predaju o okrutnim fratrima i caru Josipu, koja je ušla u ovaj izbor građe (br. 29), i uopće je rado pričao o »zemaljskim« slabostima popova, prema kojima je pokazivao netrpeljivost karakterističnu za one koji se muče radom na zemlji i imaju samo nevjericu prema onima koji se muče »u duši« i za »spas« svoje i njihove duše!

U tom pogledu Stjepan Rožman reagirao je kao i većina stanovnika u Hrvatskom zagorju, koja, kao i u drugim krajevima zemlje, s posebnim zadovoljstvom pripovijeda priče, anegdote i viceve o popovima, koji u njihovu pripovijedanju uvijek izvlače kraći kraj.

Stjepan Rožman, koji je umro 1972. godine, živio je teško, što se moglo zaključiti po mnogim znacima. Volio je društvo i čašicu, ali do one mjere do koje mu je vino otvaralo volju za pripovijedanjem. Bio je upućen u sve probleme vezane uz život na selu, što je dokaz da je život proveo u budnom promatranju.

Kako je rekao jedan od njegovih susjeda, gdje bi se Rožman pojavio, a pojavljivao se tamo gdje je bilo vina, okupljali bi se ljudi oko njega i ostajali da s njim razgovaraju i da ga slušaju.

Kolegu Nikolu Bonifačića Rožina i mene poveo je Rožman u kuću svoga susjeda. Način kako su brojni ukučani dočekali Rožmana i kako su mu se obraćali nije bio samo onaj kojim se prima dobro znani stari susjed. Njihova reakcija bila je jednaka onoj kojom se djeca okupljaju oko onoga tko ima puno priča i nikada se ne zna što sve može ispričovijedati. Za njih je Rožman bio neiscrпно vrelo informacija, ali i savjeta; bio je osoba povjerenja, istovremeno osoba dobro poznata, ali i nepredvidiva. Može se reći da je u njihovoj reakciji bila sadržana — nepredvidivost — na koju su bili spremni. Znali su, naime, nesvjesni svoga znanja, u kojem se smjeru očituje nepredvidivost njegova pripovijedanja.

Njihovo se nesvjesno znanje i očekivanje očitovalo u tome kako su Rožmana susretali, gledali, nudili čašicom vina, koja se odmah našla i pred njim i pred nama, i radeći svoj posao dalje povremeno bacali pogled na njega kao na živi ekran od kojega svakog trena očekuju — ton, riječ, priču, anegdotu, ili samo primjedbu, stav u odnosu na sve što im sačinjava zajednički život.

Rožman, međutim, nije puno i neprekidno pričao. On je prvo uživao u čašici i u svojim sadržajnim intervalima šutnje; nije, naime, uzaludno trošio riječi. Riječ mu nije bila »laka«, a svijetao sivoplavi pogled bio je pažljivo skoncentriran nad stolom i čašicom.

Lica prisutnih oživljavala je znatizelja i gotovo djetinja radoznalost koju su nastojali »pokriti« smiješkom »odraslih« koji gledaju u starog Rožmana s velikom naklonošću, tako kao da je upravo on pomalo djetinjast, ili bolje, trajno mlad, trajno pomalo po strani od monotonije svakodnevnih briga i teških poslova. Tako su ga gledali. Smiješkom »odraslih«, odrasli su slušaoci, željni Rožmanova pripovijedanja, zbog prisutnosti stranih ljudi (kolege Bonifačića i mene) — nastojali prikriti svoju radoznalost i želju za slušanjem, tako da su nešto od toga djetinjeg interesa smiješkom pripisivali samom Rožmanu, koji je jedini među njima ostao ozbiljan i oslobođen onoga smiješka kojim su njegovi susjedi skrivali svoju želju za slušanjem pred dvjema stranim osobama.

Bilo je zanimljivo promatrati kako slušaoci nijemo, prešutno, pripisuju svom pripovijedaču ono čega se boje da bi njima samima moglo biti pripisano. Svojim osmijehom kao da su htijeli reći da su, eto, oni ozbiljni i odrasli, a djetinjast, na dobroćudan način, upravo je on, njihov pripovijedač, pjesnik, savjetnik, čovjek sitnog tijela, pogrbljen od teška života, starosti i bolesti. Odavao ih je u tom nastojanju da se pokažu ozbiljnima i

odraslima — željno znatiželjan pogled i prisna pažnja u ophođenju s Rožmanom.

Rožmanova kuća nalazi se u blizini dvorca u Gornjoj Bistri. Na pitanje o vlasnicima dvorca Rožman je rekao da je kao mladić radio u dvorcu u konjušnici, a groficu, koja je »imala rada« momke, jedanput je uštipnuo onako i na onom dijelu tijela kako je to rado činio i drugim ženama, na što mu je grofica sa smiješkom — priprijetila prstom! Očito je »prijetnja« bila u skladu s »napadom«, koji je izvršen također prstima.

Tako je iz odvažnosti, koja se zove »uštipnuti groficu«, nastala priča koju je Rožman pripovijedao svojim susjedima. Svi oni rado pričaju o »grofima« i »baronima«. O »tajanstvenoj« grofici »Karijonki« pričaju, dakako, ne samo u Gornjoj i Donjoj Bistri nego i u ostalim selima šire okolice. (Posljednja grofica, kako piše na nadgrobnoj ploči, Mariedonnee Carioni, umrla je 20. lipnja 1941.)

*

U osmom »a« razredu Osmogodišnje škole u Donjoj Bistri nastavnici su mi ustupili dva školska sata (početkom lipnja 1969). Jedan za drugim javljali su se učenici i učenice, sjedali bi pored mene i mikrofona i pripovijedali priče koje su slušali od svojih roditelja i rođaka. Njihovim pričama i bajkama nije izvor u pročitanim knjigama. U odnosu na ukupnost građe usmenog pripovijedanja odraslih pokazalo se da su odrasli bili zatvoreniji i nisu bili skloni da pripovijedaju ono što su pričali svojoj djeci. Tako pripovijedanje djece predstavlja otvoren prozor koji su stariji pred mikrofonom magnetofona ostavili nepovjerljivo zatvorenim. Treba napomenuti da su se u toku pričanja i među djecom izdvojila dvojica dječaka koji su izrazito dobro pripovijedali (Branimir Sever i Darko Brezec).

*

U Slanom Potoku kod Gornje Stubice zapitala sam starog Pavla Haramusteka (rod. 1888) da li je čuo neka pripovijedanja o seljačkoj buni. On se uspravio na krevetu — gorostasna tijela kakva nisam susretala u Hrvatskom zagorju. Ležao je kao srušena i oronula gromada neobjašnjiva porijekla u okolini koja nije pružala ništa slično za usporedbu. Kasnije mi je rekao da su njegovi pradjedovi došli iz Bosne. Uspravio se na krevetu iznad kojega je visilo raspelo i mnogo svetih sličica blijedih boja, u bijednoj i hladnoj drvenoj izbi s limenom pećicom neodređena oblika, u koju je njegova stara i bolesna žena, zamotana i zabrađena gotovo do očiju — bio je prosinac — gurala vlažno granje osrednje debljine, što se nikako nije moglo nazvati drvima. Odgovorio mi je da se on toga dobro sjeća. Suvišno je reći da sam bila iznenađena. Tvrdio mi je da se sjeća — bune. Ispostavilo se da Haramustek pamti lokalni sukob seljaka sa starojugoslavenskim žandarima, pucnjavu u selu, borbu. Seljaci su, kako se čini, odbili vlastima da daju radnu snagu, konje i volove za neke državne radove. Završio je riječima da su seljaci uvijek

stradali. Gledao me je pažljivo i zapitao koliko mi je godina. Tada sam imala trideset i dvije godine. Klimnuo je glavom i uzdahnuo i, nastavljajući svoju misao o teškom životu seljaka, dodao kako su, eto, žene na selu u mojim godinama već »babe«. U njegovim očima i u bijednoj izbi — ja sam sa svojim bijelim rukama, kako je primijetio Haramustek, izgledala njemu i njegovoj ženi kao djevojčica. Starost koju je doživio, osamdeset i jedna godina, izuzetno je visoka i rijetka u selima Zagorja.

*

U Zaprešiću je Nikola Goljački reagirao na pitanje o buni slično kao Haramustek. Goljački se, naime, također sjećao bune. Bilo je to 1903. godine, kada su stanovnici Zaprešića skinuli mađarsku zastavu s »kostajna« na željezničkoj stanici. Zastavu je skinula 16-godišnja Barica Jug. U predajama koje su ušle u ovaj izbor njezino ime vezalo se uz seljačku bunu i Matiju Gupca.

*

Kao dobra pripovjedača valja spomenuti Stjepana Vrančića (rođ. 1905.) iz Kamenjaka kraj Stubičkih Toplica. U njegovoj je kući Nikola Bonifačić Rožin zapisao predaju o ukidanju tlake i carevu mahanju s »belim rupčekom«. Pripovijedanje Stjepana Vrančića snimila sam u Pustodolu, gdje je on došao u posjet svome kumu. Stjepan Vrančić uputio me da potražim i njegova sina, o kome je rekao da je bolji pripovjedač od njega, što se, međutim, ispostavilo kao netočno. Otac je neusporedivo bolji pripovjedač od sina, koji neprekidno vodi računa o tome da li se dovoljno dopada svojim slušaocima, dok o pričama koje pripovijeda tvrdi da ih je sam »izmislio« i polaže na njih neku vrstu autorskog prava. Njegov je otac, međutim, dok pripovijeda, skoncentriran na svoju priču, a kada je dovrši, gotovo bi se moglo reći da ostaje u drugom prostoru, naime u svijetu što ga otvara priča, kao da je zagledan u nejasne obrise slijedeće priče koju namjerava ispričati. S ponosom ističe da je potomak Fausta Vrančića. Imajući na umu izuzetnu sugestivnu predaju o ukinuću tlake i »belom rupčeku«, kao i način njegova pripovijedanja, mogli bismo reći da Stjepan Vrančić s punim pravom ukazuje na izuzetnu ličnost svoga pretka.

*

Izrazito dobrim pripovijedanjem odlikuje se i Miško Lešković iz Huma kraj Gornje Stubice. On je ispričavao predaju o tome kako je započela buna i neke druge priče. Predaju sam morala zapisati jer se pokazalo da su baterije moga magnetofona istrošene, a u kući nije uvedena struja pa nije bilo mogućnosti da uključim transformator. Kasnije su se u kući okupili još neki pripovjedači i pričali mahom šaljive i lascivne priče i viceve, koje je Miško Lešković slušao sa zadovoljstvom kao i svi prisutni ali sam nije ispričao nijednu priču te vrste. I kao pripovjedač i kao slušalac priča, Lešković se pokazao kao tih i umjeren, suzdržanih

reakcija. Dok su se drugi bučno smijali, on se osmjehivao plavim očima. Ukućani su tvrdili da je prije znao mnogo više priča ali ih je već pozaboravljao. Gorjela je »petrolejka« i obasjavala njegovu fino, usko i duguljasto, oblikovanu glavu.

TEKSTOVI

1.

Kad je kmet zakasnil na posao ili kad je nekej skrivil, onda je moral u gredu uvrtati sa svedrom, i to bez špice bil, iznad sebe. Ne dole, neg iznad sebe to bilo. I to bilo ovak — greda i to su bile rupe, puno tih rupa. To nis vidla, to sam čula tak. Tako sam čula. To bilo na Frljuru, to cijelo kao imanje njihovo. Tu u Prepuštovcu. Ta je kuća bila sazidana od cijelih balvana. To nije bilo ovak (pokazuje na svoju kuću), to je bilo — cijeli balvani su bili. Na jen kraj su je bili potprli, ti ki su kupili. Sad su drugu napravili. Tu su srušili. Moj tetak je to vidio.

Kazivač: Ružica Dolčić, rođ. 1945. Prepuštovec. Predaju je čula od tetka Ede Kralja, rođ. 1902. god. u Prepuštovcu.

Istraživač: Divna Zečević. Snimljeno u Prepuštovcu 23. VI 1972.

2.

Tahi je vladal ispod Susedgrada. Onda je on uzimal u jesen vino, blago. Na primer, tak je moj otac pričal, da su došli njegovi ti špani, sluge, gore kraj crkve, pod Gupčevu lipu, da im moraju muži dati ključe od klijeti. Ali pop je mašu služil, a ljudi su bili kod maše. Onda pop je otišel, on je odslužil mašu i on je iz crkve otišel. A ljudi su znali pokaj su došli ti panduri, slugi Tahijovi. Onda se nisu dali s cirkve van. I onda su išli ti slugi i top su metnuli pred cirkvena vrata velika i vužgali su taj top.

I to je kak je bila cirkva puna ljudi i — prek do oltara je postala ulica i krv je potekla na velika vrata van.

I onda su drugi, ostali, zišli van, dali ključe od klijeti. To je bilo prije bune. Onda se taj kmet Matija Gubec podigel.

Kazivač: Miško Lešković, rođ. 1903. Hum (Gornja Stubica).

Istraživač: Divna Zečević. Snimljeno 18. XII 1969. u Humu.

3.

Čovjek je bil dužan klaku, da ni klaku odslužil. Da je bil bolestan, pa onda ni delal nadnicu. Svaki tjedan je on imal jedan dan iti delat klaku grofu. On da je bil betežen, pak ni delal klaku. Onda je grof pozval da zašto mu nije došal delat. Onda mu je rekel da mu bude platil. — Ne, ja peneze od tebe ne trebam, ti nisi napravil kaj si bil dužan. Zatvorite ga — rekel je sluge.

Onda su ga slugi zaprli, a kaj se njim fučkalo za njega, oni su ga pozabili. A grof, kaj bu isto o jednom kmetu vodil računa! Ne znam kak je otac rekel, kak je dugo bil u zatvoru. Nije otac rekel da je bil godinu u zatvoru. Tak je rekel da je bil dugo, dok je od glada umrl. I da se već i raspal.

Kad je grof videl da mu se pričiniła nekakva strašila, onda se sjetil za toga čovjeka. Onda je rekel slugem da naj idu glet. Onda da su našli čovjeka, da je bil raspadnut i na svakoj kosti da je gorela sveča. I taj grof je onda ponoril. Nije ni čača znal spominjat koji grof je to bil ni u kojem mestu je bilo.

Kazivač: Stjepan Rožman, rod. 1900. Gornja Bistra.

Istraživač: Nikola Bonifačić Rožin. Zapisano u Gornjoj Bistri 1969.

4.

Tahi je živel v Donjoj Stubici. Tu je imel svoj grad koji je zval Tahijev grad. Još postoji samo breg gde je on bil. Drugač njegov glavni grad je bil Podsused, gde i denes još postoje zidine Susedgrada. Proti Tahija su se digli selaki zato jer je selake imal kak kmetove i gonil ih je da su morali i plug vleči mesto konjov i volov. Dok su radili on je njima daval kukuruz i zob, šenicu, čime su se oni hranili, a kad se u jesen brala kuruza, oni su to morali duplo vratiti i još dobro i debelo delati zabadav.

Drugo, Tahi je zapovedal da mu se imaju stvoriti najlepše devojke koje će ga dvoriti i njemu udovoljavati. Kad je čul da se koja puca priprema za ženidbu, onda je on poručil čači da ima njegova čer dojtj k njemu da joj da upute kak se bu ponašala kak žena. To je bila njegova finta da on more ž njom delati kaj hoče. Siromašni selaki su to doznali jer su im čeri pripovedale i nastalo je da otac i mati više nisu njemu svoje čeri pošiljali. Ali onda su došli na red roditelji, čača i mama. On ih je dal najprije bičevati i strpal ih je v rešt, gde su gladovali. Došlo je pitanje od strane seljaka gde su ti ljudi. I tak je došlo da su seljaki počeli Tahija mrziti i puntati se proti njega i vlastele uopče, jer su slabo živeli i jeli kruh od tropina. (To je ostatak od krušaka, jabuka, grožđa, osušen na peči i u žrvnima samleven da se more s toga kruh napraviti i ispeči). Denes takav kruh prave za svinje.

Ti seljaki su pošli Matiji Gupcu da mu se potužiju. On je isto bil kmet, samo je bil malo pametnejši. Onda je on jednoga dana dal na znanje svim kmetovima i kumicama i pucama da dojdou toga i toga dana, nekako baš okle fašnika, na prolječe, kad je bilo vreme za ženidbu, da dojdou pod lipu u Gornjoj Stubici. Ta lipa i denes još postoji i zovu je Gupčeva lipa, jer ju je on zasadil. Tamo je počelo. Gubec je rekel: »Ljudi dragi, čujem sa svih strana velike nepravice, muke i patnje našega muža. Pak sam vas i zato pozval jer i meni je toga već preveč i sam nemrem trpeti te nepravice koje z nami Tahi spravlja.«

Posle, nakon nekog vremena, ljudi su se dogovorili da buju Matiju Gupca postavili za glavnog vođu seljakov. I potom su ga zebrale za svoga kakti seljačkog kralja. I šteli su ga ustoličiti. Oni su napravili od ilovače krunu i u peči spekli, kak se zemljani lonci pečeju, i to su mu deli na glavu pod njegovom lipom, gde su ga ljudi proglasili svojim seljačkim kraljem. To je meni još moj deda znal pripovedati.

Kazivač: Andrija Beljak, rod. 1919.

Istraživač: Nikola Bonifačić Rožin, rukopisna zbirka INU 756, zapis.

5.

Kmetić je donesel štibricu novodvorskoj gospodi. Samo mu je falil jen dinar.

Il čete ga otpušćati,
Il čete ga zapisati.
Nit čemo ga otpušćati,
niti zapisati.

Kmetića su osudili u zatvor. Devet godina su ga bili osudili. Kad je minulo devet godina, onda je gospod pozval slugę tri nek idu gledati tamnicu.

Je li kmetić čuje ili spi.
Došli slugę tri,
niti kmetić čuje, niti spi,
svaka koščica na stranu stoji.

I da na svakoj koščici jedna svećica gori.

Tu je jedan stari čovjek išel iz Kraljevog Vrhā — Jakovlja, kaj je popeval tu pjesmu. Zapamtil sam, prosjak je bil, pak je popeval.

Kazivać: Nikola Lacković, rođ. 1897. Jablanovac.

Istraživać: Nikola Bonifaćić Rožin. Zapisano u Jablanovcu 1969.

6.

Tahi je stanupal u dvorcu kod Podsuseda. On je bil sudec jako bogat. Sudil je ljude. Čovjek je dobil 25 batina na golo telo, pred celim svetom. Tahi je uvek došel van svake nedelje, pred crkvu. Tu je bila jedna klupa i na njoj su ljude tukli panduri. Narod je drhtal od straha: ko bu sad batine dobil — kad je videl da je Tahi došel. Kad je Tahi bil sudec, onda su Madžari bili vladari.

Tahi je pokupil od seljaka kaj je bilo najbolje vino, to je bilo Tahijevo; kaj je bila najbolja šenica, to je bila Tahijeva.

Protiv Tahija se pobunil Matija Gubec iz Stubice. Ali je Tahi bil jaći. Nemu su pomogli svećeniki iz Zagreba. Oni su onda imeli sve u rukama. Bili su gospodška stranka. Gupca su uhvatili, mućili i deli su mu na glavu užareni lonec pred crkvom svetoga Marka u Zagrebu. Pa su se Gupcu rugali da to mu je kruna, kad je htel biti kralj.

A Gubec je rekel na zadnjem času: »Ako ja i propadnem, ali vratit će se moja pravda.«

Kad se vrati Gupćeva pravda, onda se bu priznalo kaj su ljudi tražili da bi imali slobodu, jer to je bil teški jaram ljudima da moraju Tahiju dati kaj su zaradili, a kaj je bilo loše, to je njima ostalo.

Tahi je uzimal sebi i devojkę. I tako je bila jedna pošćena devojkę iz Zagorja, siromašna. I Tahi ju je upropastil. A ona je rekla da će mu se osvetiti. Kad je ona čula da je Tahi postal udovec, ona je opet došla k njemu u službu. Preobukla se da ju ni mogel prepoznat. I jedne noći ona je obukla njegove žene odelo i uzela je one seljaćke vilice kojima se zemlani lonci grabe z vatre i s time da će ga zagutiti. Došla je u njegovu

sobu. Taži je mislio da je to fakat njegova mrtva žena, prestrašio se je i od straha mu je srce puklo. Devojka je pobjegla i rekla ljudima: »Sad sem mu se osvetila!« Taži je delao nepravdu i nepravda mu se vratila.

Kad su ljudi doznali da je Taži umro, provalili su u njegov dvorac. Hteli su uzeti žito i vino. On je imao puno vina u podrumu. Ali nisu mogli ništa uzeti jer je na bačvi bila zmija, velika, jer je to bilo prokletu. I tako je sve propalo. I žito i vino i grad se je srušilo, niko ga nije htelo dirati, tak su se ljudi bojali te zmijs. Sve je preraslo u grmlje.

Kazivač: Jelka Horvat, rođ. Sačur, iz Luke.

Istraživač: Nikola Bonifačić Rožin. Zapis iz privatne zbirke.

7.

Da je bio Taija, onda prije nego se dečko oženio, morala je ženska ići k njemu. Onda je Taija svoje delao i poslao ju proć. Matije Gupca sestra je isto morala ići Taiju. Ali ni išla, onda se buna napravila.

Tu dole je bila šuma, to se zove Čreti i Krčine, tu su se tukli, tu je krv tekla kak voda. Z mojtikami i sekirami su se tukli. Gupca su kurili u Zagrebu kad su ga ulovili. Gubec je bio Hrvat, naš čovjek iz Brezja. Gubec je lipu zasadilo.

Kazivač: Verona Pavalić, djev. Hajnžek, rođ. 1876. Karivaroš.

Istraživač: Nikola Bonifačić Rožin, rukopisna zbirka INU br. 859 (zapis).

8.

Taži je, prije nego se mladić oženio, morao je Taži prvu noć s tom djevojkom spati. Ove sve žene koje su dolazile doma, dolazile muževima.

Jedna majka imala je kćer i rekla joj da sad mora ići Tahiju spavat, prije nego sa svojim mužem budućim da ide. Ali da će mu se osvetiti. I uzela je jedan mali srpić kojim se žanje preprut (paprat). Ali prije nego je išla u krevet, morala se oprati, a srpić je spremila. Ona je morala biti gola dok je on došao.

I kad je on došao k njoj, ona je primila srp i odrezala mu i špicu i jajca.

Kazivač: Nikola Lacković, rođ. 1897. Jablanovec.

Istraživač: Nikola Bonifačić Rožin. Zapisano 1969. godine u Jablanovcu.

9.

(O Tahijevim kmetovima)

Oni su morali tlaku obaviti. Ako nije na vreme došao, onda su ga kaznili. I mlada ženska koja nije htela s njimi živiti (s Tahijem, op. D. Z.) onda su ju hteli u zdenec — živu. Babica je znala reći, kad su se navžili cure, onda su ju hteli da ju cucki pojiju. Imali su gladne cucke, nisu im dali jesti.

Kazivač: Miško Lešković, rođ. 1903. Hum (Gornja Stubica).

Istraživač: Divna Zečević. Zapisano 18. XII 1969. u Humu.

10.

Rekli su mu (Tahiju) da skuha malo kafe, črne. I kad je kuharica skuhala, nutra su deli malo otrova i to mu dali da spije. On nije štel spiti, ali su tak duge čakali, su ga primorali da je spil i čakali su ga dok je hmrl.

Puntari su vužgali Tahijev dvorac i poklem toga je napravljen Rauhov dvorac u Golubovcu, iz toga materijala i hiža Boroševa je u Donjoj Stubici. Tako su nam naši stari pripovedali.

Kazivač: Leo Saćer, rođ. 1922, iz Gornje Stubice.

Istraživač: Nikola Bonifačić Rožin. Rukopisna zbirka INU br. 859. Zapisano u Stubičkim Toplicama.

11.

Dečki su išli u črnu školu, tu na Kaptol, da postanu svećenici. I tamo su učili kak se dela tuča, pa kad se dva svećenika posvade, onda delaju jedan drugome tuču da poništiju plodove. Ali črnoškolci znadu i tuču odvratiti. Uzmeju lavor pun vode i sakrament i moliju Boga da tuča više ne pada. Sakrament okreneju koso i stojiju u vodi sa bosom nogom i to u crkvi delaju.

U Pljuski je živel grof Halper. To je bilo davno. Halper je bil veliki sudac i ban je k njemu dolazil iz Zagreba. Halper je pozval jednog mladomisnika, črnoškolca, iz Luke na ručak. Imali su pečenoga zeca kojega mu je vlovil jedan jager iz Pljuske. On je puno zečeva vlovil. Išel je u lov u nedjelju, kad je misa.

I Tahi je došel k njemu na objed iz Podsuseda. I kak svećeniki imaju običaj da sve blagosloviju, tak je i taj mladomisnik blagoslovio zeca na stolu. Učinil je križ nad njim. I pečeni zec je skočil z velike zdele, pak kroz prozor van. Rekel je grofu mladomisnik da je mnogo đavoli pojel ak' je istog jagera imal. Onda je Halper zatvoril jagera i poslal ga u Zagreb na istragu da mora reći kako to on strelja zajca. Jager je rekel da to je njega još njegov otac vučil da pukne u krtovinac i izajde van zajec.

I onda je jagera sudil 25 po starki. Dovelil su ga u Pljusku i tamo je pred svem narodom dobil batine. Mladomisniki puno mogu učiniti jer su još čisti, a kasnije zagrešiju kako i svi mi drugi ljudi, pa onda nisu tak jaki.

Kazivač: Jelka Horvat, rođ. Saćer (kućna pomoćnica u Zagrebu), iz Luke.

Istraživač: Nikola Bonifačić Rožin. Zapis iz privatne zbirke.

12.

U Donjoj Stubici f cirkvi svetoga trojstva bila je kamena ploča i na njoj isklesan Tahi sa sabljom, čizmama i mamuzama. I naši stari ljudi su pripovedali da taj spomenik je navek moker. Znojil se svaki put kad je bilo podizanje.

— Je, nije ni čude, je, baba pripovedala da je moker kad je imel tako grehov na sebi i da mu zbilja ni mesto f cirkvi. Tak su ga onda maknuli.

Kazivač: Lelo Saćer, rođ. 1922, iz Gornje Stubice.

Istraživač: Nikola Bonifačić Rožin. Zapis iz rukopisne zbirke INU 756.

13.

Čula sam da je Taħi došiel na njivu de su kopale žene. Onda, koju si je zebrai, mladu, staru, nije neg mladu, onda je morala it k njemu u Susedgrad, k njemu je trebala it. To je sve njegovo pole bilo oko mosta, onda on tam došiel i on si je rekel koju treba, il' je poslali svojega slugu koj mu je dopelali. I ta je morala k njemu iti i što je štel š njom radit, to je radil.

Kazivač: Ana Bezuh, djev. Mihaljić, rođ. 1902. Zaprešić.
Istraživač: Divna Zečević. Snimljeno u Zaprešiću 1969.

14.

I tu je bila ona, kak se zvala, iz Zaprešića, mislim Barica Jug. Da. Ta djevojka je tu bila. On je štio, taj Taħi, da je uzo sebi. Onda je taj, ovaj naš župnik kaj je bil na našoj fari ovde, on je obavestil Iliju Gregurića o tom, jer je štel povući, kak je nasilje delal nad ženskam, je li, onda je nju štel povući u Podsused, u stari svoj grad, je li. Međutim, on je nju povuko, taj župnik, on je dao Greguriću tu djevojku, tu Jugu iz Zaprešića da nju čuva.

To su pričali i stari, već to se prenaša iz jednog, recimo, iz jednog koljena na drugo, je li. Ona je imala dečka iz Stubice, iz Stubice, a taj je njezin ljubavnik toj Barici Jug je hodali sim. U Brdovec iz Stubice. Nisu se oženili, ona je poginila između Podsuseda i Zaprešića, tam negdi iza Krapinskoga mosta, već prema gradu, jer su tamo kopali kukuruz.

A Taħi je došao i on, sa svojim onim psetima i sa svojim slugama su jc blikirali, je li. I ona je bila najljepša, kako kažu, da je bila jako ljepa djevojka, ona se nekak izmakla i pobegla, je li, jer je vidla o čem se radi, i među tim je Taħi, ili on ubil, ili njezin koji pratilac, kad je ona bežala uz Krapinski most prek do Brdovca.

Kazivač: Vid Gregurović, rođ. 1907. Brdovec.
Istraživač: Divna Zečević. Snimljeno 30. V 1969. u Brdovcu.

15.

(O Tahiju)

Čitala nisam, neg sam čula. Cura isto kak je išla k njemu i da je bila tu iz Zaprešića i da ga je ona zagutila, ta djevojka. Zgrabila za vrat, za grlo, i zagutila ga je, to sam isto čula. Onda ona nije izišla van, neg kroz prozor se bacila dolje na kamenje, da je, ovaj, se ubila. Tak je Tahija dorabila.

Kazivač: Ana Bezuh, djev. Mihaljić, rođ. 1902. Zaprešić.
Istraživač: Divna Zečević. Snimljeno 1969, u Zaprešiću.

16.

Pozoj je bil v Donje Stubice. Tamo je on ljude jel. Svaku nedelju je morala iti jedna mlada da ju pojede i otpravili su jednu mladu kak mladenku. I došiel je jen mladić, Jura, vojnik, konjanik, z Gornje Stubice i zatukel je pozoja i mladu spasil.

Onda su sazidali cirkvu sveti Juraj v Gornje Stubice, tera je pri lipe Matije Gupca. U cirkvi na glavnom jenatru je spomenik i na njemu Jura kako pozoja kole z mačem. I vidi se ta mlada, kraj njega stoji.

Kak pozoj, tak je bil i grof Taħi. Na njega se je digel Gubec sa seljaki.

Kazivač: Katica Kuzel, rođ. 1944. Stubičke Toplice.

Istraživač: Nikola Bonifačić Rožin. Zapisano 1965. u Stubičkim Toplicama. Rukopisna zbirka INU br. 756.

17.

Taħi je bil potomak Turaka. A oni su ženskam radili isto kak i Taħi. Kralj Tvrtko, on je izgubiu (bitku, op. D. Z.). Kad ga je turski paša uvatil, njegovu vojsku, tu dole, i svima je dao iskopati oči. To sam čuo. To su stari pričali. Dvejsta šezdeset ljudi ostalo je bez oči, Tvrtkove vojske. To je turska vojska zarobila i iskopala oči. I on (Tvrtko, op. D. Z.) kad je dobil obavjest da šta se dogodilo, onda se ubil. Sebe je ubil i ženu. To je strahota živoga unakazit i onda ga ostavit.

Kazivač: Vid Gregurović, rođ. 1907. Brdovec.

Istraživač: Divna Zečević. Snimljeno 30. V 1969. u Brdovcu.

18.

U Jaski, on je ka je bila najlipša, ta je bila njegova, pa sad djevojka ili sna', žena ili ko je bio. Ta je bila njegova.

To je bio jedan grof Ardelija, i danas neki dvorac u Jaski od Ardelije toga. I on je saku curu silova. On je umro isto u Jaski i tako je napravil u Jaski da neka njemu pustidu štrik kad ga zakopadu, onda nek štrik ostavidu vani. Da kad njegovi dojdedu gledat njega, da će ga oni njega zdignut na taj štrik. Tako da je bilo nastradano još dvadeset ljudi. [Bili su optuženi da su ga ubili. Opaska: D. Z.]. Onda su rekli da su ga obisili, da kad je štrik vani da su ga zagutili dok su štrik pustili vani. Još je u grobu bil i još je narod stradal. Njegova hajmilija rekli su da su ga obesili kad je štrik vani.

Kazivač: Barica Živoder, djev. Baron-Poklečki, rođ. 1895. Prigorje (Brdovec).

Istraživač: Divna Zečević. Snimljeno 30. V 1969.

19.

Baron Rafo bio je krvolok. Klaka je bila. Seljak nije imo ništa. Usijali su železne brane, onda su ga na te železne brane mučili. Brane, železne drljače i na te zupce su ga mučili.

Kazivač: Vid Gregurović, rođ. 1907. Brdovec.

Istraživač: Divna Zečević. Zapisano 30. V 1969. u Brdovcu.

20.

Žandari su odili iskat ga, Matiju Gupca, šteli su ga ubiti, kak su ga i ubili posle. Ona ga nisu mogli najti, kad ga nisu poznali. A ipak su seljaci bili tak fini i dobri pa ga nisu šteli prepovedati, niti jedan.

Ali jemput su ga došli iskat, a Matija Gubec je bil negde na paši. Pak su baš došli žandari k nemu. Sad se on s nima spominja i se. Onda veli taj Matija Gubec da koj bi s Matijom Gupcom da ga najdete? Onda oni veliju: »A, ništa, mi mu ništ nećemo. Nek, veli, bi se s njim razgovarali«.

Onda je on rekel: »To sam vam ja.« Lupne se po prsam i veli: »To sam vam ja.«

I odma su skočili na njega i pograbili. I prešiel je. V Zagreb su ga oti-rali tam, i tam su ga skurili. Škurili su ga tam. Deli su jedan veliki stolec željezni i na njega su poseli ga. Onda su mu rekli: »No, veli, daj si v pomoč zovi svoje seljake kojem si«, veli, »kralj. Daj je pozovi, nek ti sad pomoreju«.

Ali, kaj bu siromak. Ruke su mu zvezane. Nikom niš. Trpil je, tak dugo dok su ga skurili do kraja. Da. I znate kak je pjesma za njega, da njegovomu grobu traga nigde nije, a anđeli njegovu dušu čuvaju gore v raj.

Moja babica ni tak popevala. Ona je rekla da nema seljaka, nema bedaka, ona ni rekla »junaka«, nek' je rekla — bedaka.

(Pitanje istraživača: Zašto je bedak?)

Nek' kaj. Se je sâm izdal. Kad ga seljaki nisu šteli [izdati, op. D. Z.], a on se sam izdal. Sam se po prsim lupil i veli: »To sam vam ja.« Da. Onda su ga mam zgrabili. Imamo slike kak su ogenj tam kurili i kraj nje-ga oni ki su ga mučili i s onimi štajngami pikali. Joj, Bog me čuvaj.

Kazivač: Marica Dupelj, djev. Bezik-Harc, rođ. 1923, iz Pustodola. Zivi u Donjoj Stubici.

Istraživač: Divna Zečević. Snimljeno 9. VII 1971. u Donjoj Stubici.

21.

Znam gde je bil prijestol Matije Gupca u Zagrebu na Markovom trgu. Da su tamo postavili užarenu stolicu željeznu i posjeli Matiju Gupca i stavili mu užarenu krunu željeznu na glavu i užareno žezlo u ruku jer da su ga htjeli kazniti da je želio biti kralj seljaka. To sam ja čul od čače: »Sinek, to ti nije za povedati, kaj su delali iz ljudi.«

Matija Gubec je bil spametan muž. On je počel ljude nagovarati da se budu pobunili protiv Tahija. Molbe su slali na kralja. Onda, kad nije to pomoglo, onda su se počeli organizirati. Onda kod nekog Ilije Gregur-riča, u Zaprešiću, kod Krapine na mlinu su se sastajali. To je bil jaki čovjek, spametan i dobar Hrvat. Onda Gubec š njim vezu uhvatil. A Gup-čev nečak Đuro Medajič, od Gupčeve sestre sin, on je imal dolj curu, nekoga slepca kćerku, lijepu kćerku Janu. Onda je on ujaku povedal: »Dolje ti je taj i taj Ilija, koji ti bu pomogel.«

I pop Babič, župnik brdovečki, i on je š njima sarađival.

Kazivač: Stjepan Rožman, rođ. 1900. Gornja Bistra.

Istraživač: Nikola Bonifačić Rožin. Zapisano 1969. u Gornjoj Bistri.

22.

To su isto stari ljudi povedali da je, ovaj, tlaka trajala četrdeset godin dulje neg je bila prekinjena. Prekinila je, ovaj, Marija Terezija. Onda je još dalje trajala [tlaka, op. D. Z.]. Onda su išle kralju, to je bil mladi Franjo Josip, još mladi bil. On' su išli k njemu prije, neki ljudi su znali da je tlaka prekinuta i oni su ih opet držali.

Onda on sam nije vjerovo. Onda je on sanu išo, ovaj, gledati, išo je tu ovomu, tu je bio baron na Lužnici, baron, kak se on zval, Rauh baron.

Onda je on [Josip, op. D. Z.] došiel kak sluga, ne, nije on povedal kaj on je, samo je bil oblečen čisto kak jedan sluga, kak kmet.

Onda je došiel v službu gori na Šibice, ovome Pemiču. Onda pita ga on, veli: »Trebate vi slugu?«

Veli ov da bi ga trebal: »Znaš, ali buš moral se rano stat da ideš na pole, inače buš dobil batine«, veli, »ako ne ideš rano, ne.«

Onda je on rekel: »Dobro. Pa ja se bum stal« — veli on.

I onda je mu dal negdi v štali gde je spal, nisu prije slugi spali v kući, jer su imali malo prostora i za sebe. Onda, v jutro, kad se ov ustal, ide on slugu buditi: »Ajde, vole zapreži i idemo orat.«

Veli: »Čekajte malo.«

Ali, već ov kriči nad njim da je se na polju, ne, voli . . . Više ljudi nisu onda konjov tolko imali, neg volovi su sê bili na polju.

I onda, ajd on. Več je izišiel Rauh baron van z batinom. Ajde, on: »Sad idemo« — gazda veli slugi, »aj, tiraj, ja bum plužil na oranju.« Ali on, š čem on ide čez cestu, već ov kriči. »Kaj se sad dojde na polje?«

Več je sunce visoke bile. Baron, ne, ide z batinom prama njemu. Onda, veli taj gazda: »Ja nis kriv. Sluga se ni dal stirati, veli, nis mogel ranije.«

»Ajd, ti na grabu, lezi!« veli on ovomu slugi.

I onda car si je legnil, ne, od pristojnosti. Sad, veli, da ga je jedanput vudril. Da li se dal udriti ili ni, ne znam to. Ali da ga je jedamput udril. Onda se car dignil i okrenil i pokazal je svoje paljete kaj je imal carske, ne. Sad je onda sve umuknilo, ne. I onda je rekel, ovaj taj Franjo Josip: »Ljudi, idite svojim kućama i radite sebi. Više ne trebate raditi ovomu baronu.«

Jel, barun je najdulje držal tlaku, dulje nek' grofi. Baron je pobegnil onda. Tak su stari ljudi povedali da ni mogel, ovaj. Car je onda prešel. Nije on njega tam na polju kažnjaval. Al', onda ov pobegnul. Ni se znalo za njeg kud i kam je pobegnul.

Kazivač: Ana Bezuh, djev. Mihaljić, rođ. 1902. Zaprešić.
Istraživač: Divna Zečević. Snimljeno 1969. u Zaprešiću.

23.

Kralj Josip preoblekel se u seljačke odijele. Čul sam da je došiel u Nove Dvove u gostionu. Molil je krčmara za konačište. Ovaj, kad je videl kak je obliječen, stiral ga je van i dal mu konačište v štali sa slugom. Kralj je bil žejden i dal je slugi zlatnik da mu donese polič vode. Sluga je došiel v bertiju i rekel je da onaj gospodin oče vina. To je bilo krčmaru čudne, kad je videl da podrpani gost ima penez. Dal je sluge vino i kad je ovaj došiel f štalu, taj gost ni štel piti. Tak je sluga sam popil polič vina.

Jutre je sluga trebal iti na tlaku. Ovaj sluga je spaval v jaslje, a gost se v jutre ustal i zel je kojna i prešel delat na polje. Zakasnul je na polje i panduri su ga deli f kladu. Kad su ga šтели deti f kladu, on je svlijekel

odijele, i onda su panduri vidli da je on gospon. On je njima rekel da je kralj Josip i nisu ga stavili f kladu.

Kazivač: Ivan Šimunić, učenik. Donja Bistra

Istraživač: Nikola Bonifačić Rožin. Zapisano 1969. u Donjoj Bistri.

24.

Seljak je moro biti svako jutro na Lužnici v šest sati. A tu kod crkve, tu vam je bila klada. Tam su dve lipje. Onda, ako nije bio u šest sati na Lužnici, od toga grofa, onda u nedelu jutro, kad su ljudi došli k misi, onda je on moro dobit dvadeset pet batina na guzicu.

Ta klada je bila, još se ja malo malo te klade sjećam. To je bilo tamo kao za spomen, ali to je već istrunilo.

Jelačić ban je opomenuo kralja da ukine tlaku, jer se narod bunio. Kralj je poslo izaslanika da neka ide među narod pogledati da li je ta tlaka stvarno ukinuta. A klaka je potrajala dalje, je li. I onda je on kod tog Fučkara došo, obuko se najsiromašnije, ko siromak, kao neki fren-tar koji nema posla, samo frenta, i ako ima posla neće delati. I onda je došo kod njega, kod tog Fučkara, onda mu je reko ako bi kod njega mogo biti sluga. Kaže: »Ja«, veli, »sinko dragi, možeš biti, ali ti to ne buš mogo izdržati.«

Veli: »Zašto?«

»Je«, veli, »tako, ja moram svako jutro odlaziti u Lužnicu u šest sati sa volima na oranje.«

Veli: »Dobro. Ja ću sam doći.«

A on nije došo, nego je prispo, tak je šteo da je prispo, da je čak došo vu sedam vur v Lužnicu. I čim je došo u Lužnicu, i onda u nedelju, ne znam koji dan je to bio, tu u crkvi svetom Vidu. Živ u kladu — i svih dvajest pet komada je dobil! Onda je na kaputu imal carsku krunu. I čim je kaput okrenil, ovaj se srušil, ovaj koji ga je zlupo, je li. Onda je on njemu naložil, toinu našemu grofu: ili poslat svoju glavu ili četrdeset metara svojih creva poslat u Budimpeštu. A, međutim, nit je poslal glave nit je posla četrdeset metara svojih creva. Nek tamo iza Pojatnoga, gori negdi prama Slemenu, tam je došo, tam se ubil. Grof se zval Rauh. Onda je to kmetstvo ukinuto. To je bilo, to moj otac pamti kad je bilo ukinuto. Onda tu gore, grofovi Vranicani, oni su isto bili takovi.

Kazivač: Vid Gregurović, rođ. 1907. Brdovec.

Istraživač: Divna Zečević. Snimljeno 30. V 1969. u Brdovcu.

25.

Starci su spominjali da Pustodol se je prije zvao Pusti Dol, kaj je ta Tahijeva vojska išla sve vužgati. Pustodol je između Donje Stubice i Stubičkih Toplica. Tu bile sele, i zdaj još je. Vojska je došla iz Podsuseda.

Najduže je klaku držal barun Rauh, imao je dvorac u Golubovcu. Odali su ljudi u Zagreb da ga tuže, jer tamo je bila glavna pravda. I došli iz Zagreba ljudi koji su rekli da to ne smije biti, ta klaka. Kad je došao taj šef od pravde iz Zagreba, on je išel seljaku. I pita seljaka dal je to istina da je još klaka. On je, kum, rekel da je. I on je prespaval kod

kuma i obuče se u radno odijelo od kuma. I jutro ga kum prebudio u pet vur i naranil vole i ovaj ide orat. To je bil neki šef iz Zagreba, neki gospodin, ne znam je li bil ban. I on ore, oral je do devet vur. I rekel je da već ne bu oral.

Pital je njega ov baron, da zakaj ne bu već oral. Veli: »Kaj nije više klaka gotova?« Veli on da još nije. I ov se svlekel, staru mušku opravu i pokaže svoje kaj je on.

Baron je rekel da on od toga ne zna niš. Ov je rekel kumom da prestanu delati, da klake dosta, da od denes više je nema, pak je pošel v Beč. Za tri tjedna su došli iz Zagreba i osudili barona na smrt. Dali su mu f hiži male crne kave piti i tak je hmrl. Nutri su mu deli otrov. To je bile u Golubovcu kraj Dolnje Stubice.

Kazivač: Katica Kauzel, rođ. 1944. (Čula od djeda iz Gornje Stubice.)

Istraživač: Nikola Bonifačić Rožin. Zapisao 1965. u Stubičkim Toplicama. Rukopisna zbirka INU br. 859.

26.

Na Kamenjaku jedno mjesto se zove Groblje, jer je tu bilo groblje onih koji su za vreme klake vešani. Ti su ljudi bili kmetovi grofovima. Ako su malo zakasnili na rad, onda su ih batinali, a ako je bil više kriv, da je malo prigovaral njima, onda je bil osuđen na galge. A galge su bile na bregu blizu ovoga groblja, pa se danas to mesto zove Galženjak.

Kad je klaka ukinuta, posle klake još su ti grofovi tlačili. Onda se puno ljudi sakupilo i išli su pred bana Jelačića u Zagreb, na Gornji grad. Kad je tamo narod došel, izašel je ban Jelačić na balkon. I pita narod kaj hoće. Oni kažeju da više ne moreju baviti (trpjeti) ovu klaku. Oni su mislili da je ban Jelačić tomu kriv. On je bil ban hrvatski. A ban odgovori narodu: »Narode, nisam ja kriv. Ako se želite osigurati da ja nisam kriv, idem s vama u Beč pred cara i kralja Franja Josipa.«

I narod je pristal na to. Ban Jelačić je išel na konju, a narod za njim pešice. Putovali su četiri dana do Beča. I kad su došli pred taj kraljevski dvor, straža je javila kralju da je došel ban Jelačić s narodom iz Hrvatske. I onda je zišel kralj van, opet na balkon. I ban ga je pozdravil i rekel mu je da narod je došel k njemu u Zagreb na banovinu i zatražil da već ne more baviti klaku.

Onda je kralj zvadil beli rupček i rekel je: »Od danas više nema klake.« A tam su bili novinari i odmah dali u novine. Vratio se narod s Jelačićem u Zagreb i više ih nisu grofovi tlačili.

Kad je klaka ukinuta, podigli su Stubičani križ na Galženjaku da bude uspomena na sve one koji su stradali za vreme klake.

Kazivač: Stjepan Vrančić, rođ. 1905. Kamenjak kraj Stubičkih Toplica

Istraživač: Nikola Bonifačić Rožin. Zapisano u Kamenjaku 1970. godine.

27.

Petrica Kerempuh išal je sa semnja. Kraj grofovskog dvorca je išal, pak ga grof pital:

— Kakv je bil semenj? Jel bil dobar semenj?

Veli Petrica:

— Ja ga nis kušal.

— Jel bilo puno ljudi?

— Ja ih nis brojao.

Veli grof:

— Dobro, buš ti zapamtil s kim se ti divaniš i kak se divaniš!
Zutra imaš k meni dojt!

A Petrica je znal da grof pusti cucke koji ugriznu čoveka koji mu se zamjeril. Pak je uzal zajca dome, pod kaput, kad je išel, pak je donesel ga u dvorec tam. Veli grof:

— Pustite cucke, bum mu pokazal kak se z grofom divani.

I onda je Petrica pustil spod kaputa zajca. Oni su se zbog zajca poklali cucky među sobom. A onda, sad vidi grof da ga nasamaril, onda veli upravitelju:

— Odpeljaj ga u podrum i napravi š njim kaj hočeš, ako ga baš ubiješ!

Onda upravitelj s Petricom u podrum. Nutri ga je, da ga bude tukel.

Onda veli Petrica:

— Znaš, ti buš mene sigurno sada vubil, daj ti meni pokaži s tere lagve grof pije. Daj mi bar pokaži, če mi kušati neš dal.

Onda ga pokazal. Onda on s cipeli trk u pipu, počele vino iti po podrumu. Upravitelj, da bu zatrdil. Pipa skočila tam daleko, on trdi z rukami, a of po njemu, Petrica, po upravitelju, kaj se dalo. Upravitelj kriči, a grof se naslađuje:

— E, ti mater jebi, buš znal kak se z grofom divani.

Onda kad ga bogovski namazal, tada ni špan mogel iti van s podruma, a nutra su visile špek, cijele polovice onoga svinčeta, suhi špekovi. Sve je to Petrica drmio pleča i s kaputom se pokrilo i ide pred dvorec:

— Joj, joj meni, joj, joj meni, joj! — tak ide pogrbljen.

Onda ga pita grof:

— Inaš dost?

Petrica:

— Prilično.

Kazivač: Stjepan Rožman, rođ. 1900. Gornja Bistra.

Istraživač: Nikola Bonifačić Rožin. Zapisano 1969. u Gornjoj Bistri.

28.

Car Josip je došel krčmaru i veli mu da ga primi na prenočište. Car nije htio priznati da je car, a krčmar je reko da bi kokot zapjevao u njegovoj krčmi kad bi k njemu došao car. I sad je car rekao: »Ne bi zapjevao, jer car je tu!«

I tako se car odao.

Kazivač: Vinko Šimunić, učenik VIII razreda, Donja Bistra.

Istraživač: Nikola Bonifačić Rožin. Zapisano u Donjoj Bistri 1969.

Car Josip je svoje mame znal govorit da ju buju svećeniki nasamarili. Josip je bil sin Marije Terezije, a ona je njega smatrala bezvjercem. Ali on je bil pošten čovjek, on ti je htel Hrvatem dati slobodu. Onda Josip, kad je čul kaj fratri delaju, pak je došel v Zagreb i onda batinu v ruke i v Remete. I tam, kad zgodna žena došla dete nakrstit, nije se vratila, nije se vratila niti kuma niti dete, nikada. Fratri su š njom imali posla. Imali su jednu tamnicu, kao žrtvu su je tamo bacili, da je ne idaju.

U Remete je bil došel neki fratar iz Olimlja, Pavao Hegerer se je zval. Tamo je bil gvardijan u samostanu u Olimlju prije nego je došel u Remete. Onda car je Josip znal kaj se to događa, dočul je, pak je došel u Zagreb lično, nenajavljeno. Došel je u Gornji grad, u svoju rezidenciju, obukel se u civil i u Remete pješke da se uvjeri šta je gore. A on se predstavil kao bečki arhitekt, da je zadužen gradit jedan samostan, pa da ide po čitavom svijetu, koji mu se god samostan bude dopal bolje da bu toga on projektiral. Došel u Remete, pita on toga gvardijana:

»Vi ste ovdje?«

»Jesam.«

»Dajte mi pokažite ćelije gdje fratri obitavaju, sve prostorije mi pokažite, možda mi se bude sviđalo da ja tako projektiram.«

Onda, kad mu je sve ćelije pokazao gdje fratri obitavaju, onda ga pita: »Što je to dolje?«

»Dolje je podrum gdje si spremamo zimmicu, i tako dalje.«

I tako dopeljal ga u jednu praznu prostoriju, samo su bile neke prazne kištre unutra. To vam je prva prostorija. A car je imao batinu pak je tako pozidu kucal: »Što je ovdje, nešto mi se čini da nije puni zid.« — »Tu su jedna vrata bila prije koja mi nismo trebali, pa smo je . . .« — A bila su samo zamaskirana, a to je nutra bila grobnica.

»Dajte vi meni ta vrata otvorite.«

Veli gvardijan: »Čekajte, odmah idem po ključ.«

Onda on pošo po ključ, cara zaključa. Car čeka. Njega više nema. A gore na zidu podrumskom bila je jedna mala rupa i prebijen pleh na njoj kao neki prozor. Onda car, kad je videl da je nasamaren, onda si je te kištre složil pak je stal na nje, pak je gledal van kroz taj mali prozorčić. A onda je jedna žena išla po cesti. On je zove: »Kuma, kuma, dođi ovamo.«

Ona pogleda po prozorima na samostanu ali ne vidi nikoga na prozoru: »Ko me zove?« Onda se vratila pa je išla bliže samostanu. Onda je primetila da to ide glas ravno iz zemlje. Onda se sagne: »Ko je, što me zoveš?« — »Odi, kuma, u Zagreb na policiju, reci da je car Josip u Remetama, u podrumu u zatvoru. Javi na policiju.«

Baba skoči dolje po cesti, još ni tramvaj vozil. Znete da je dolje daleko na Novu ves i još policija dalje od Zvezde. Došla dolje. Kad se na prvoga policajca namerila veli: »Čujte, kaj vi tu delate, car vam je v reštu, pelice gore.« Nije rekla podrum, neg pelice.

Oni su mislili, ah, baba šenula umom. Onda su je peljali na stanicu pred šefa. Veli: »Čujte, tak i tak . . .« Ona šefu povijeda. Onda ništa, neg konjica policijska, i u Remete. Opkolili samostan, i zaista, car je

nutri. Oni su pitali na Gornji grad, oni su znali da je car došal. Jutros otišal sad ga nema.

A taj lopov Heger, on je imal neku pilulu otrovnu, to je mam protgel i mam je crkel kad je videl da su oni došli, a ostale sve fratre je dal Josip objesiti. Na svakom kostanju su dva-tri fratra visili. I onda ti je car Josip sve fratre stiral iz Lepoglave i Olimlja.

Ovu babu je car nagradil. To ti je bila jedna Fabačeva iz Bukovca. Dal joj je penez i sagradil je katnicu, kuću tam v Bukovcu. Onda se stari Puntijar od nje oženil. Njenu kčer je zel. Zato ti od toga potječe Puntijarova bogačina.

Kazivač: Stjepan Rožman, rođ. 1900. Gornja Bistra.

Istraživač: Nikola Bonifačić Rožin. Zapisano u Gornjoj Bistri 1969.

30.

Balošević se zval, u Zenkomiru blizu Karivaroš. Onda taj sudec je bil gore, onda tu su u selu k Japcu poslali, bila je u selu lepa puca. Došli su tu neki panduri njegovi, od Baloševića, i nju su otpeljali gore. I onda su se navžili. Drugi dan su ju poslali dima i zato se nije oženila. Tako su pričali moj otac i mati.

Kazivač: Miško Lešković, rođ. 1903. Hum (Gornja Stubica).

Istraživač: Divna Zečević. Zapisano 18. XII 1969. u Humu.

31.

Babica je znala pričati da su Turki kad su žensku vlovili da su je cecke porezali. Još uvek pričaju da su ti Turki u Sekirjevu Selu, kad je bila borba sa Turcima, onda su Turci bežali. Onda kaže da je baba napravila jeden bedenj peska dala nanositi. To je bila coprnica. Onda je napravila stoga šršune i napustila na toga Turka, on je bežal. Zgubil je sekiricu dole, zato se zove Sekirjevo Selo i biježal je tako prema Zlataru i tamo je zlatan prsten zgubil.

Kazivač: Miško Lešković, rođ. 1903. Hum (Gornja Stubica).

Istraživač: Divna Zečević. Zapisano 18. XII 1969. u Humu.

32.

Do Turopolja su već bili došli Turci. Turski paša držal je purana v ruke, veli: »Evo, ja vam jamčim, kako god sada držim ovoga purana, tako ću držati sutra ključeve sv. Kralja crkve.«

A na Griču su bili hrvatski topovi, pa je top hrvatski iz Griča upalio na Turopolje i upravo potrefio cijev onoga topa turskoga. I tako ga raznesel. I kugla je pogodila purana u pašinoj ruki.

Neki Turopoljac Štef Galović da je bil u gardi Rudolfa habzburškoga, pa je na Rudolfove trke pobijedil, pa ga Rudolf nagradil, i posle je bil hrabar čovjek. Taj Štef da je odsjekel glavu tom Selim-paši. Ta glava je posle bila u Zagrebu, ali ne na ovoj katedrali, nego na tornju stare. Glava je bila napravljena od kamena.

Kazivač: Stjepan Rožman, rođ. 1900. Gornja Bistra.

Istraživač: Nikola Bonifačić Rožin. Zapisano u Gornjoj Bistri 1969.

33.

Tak su to pričali kad je tuda Turkov ratoval. I onda već je nadiral tu gore, su rekli, Sutli, onda je neka žena, to su ljudi rekli coprnica, a coprnica nije ništ mogla, ne. Kad su oni već bili blizo, onda ona je rekla: »Ljudi uzmite samo šob i kosite i čim na sitnije možete kosati!«

I kak su kosali, tak su stršeni van leteli iz toga šopa, ne, i stršeni su hura napravili na vojsku. Sad, vojska se ni mogla braniti stršenom, jer pikali su ih, ne, ona se ni mogla braniti. Onda je vojska morala odstupat, tak stari ljudi su rekli da v Savu su leteli da nutra su se potopili. To sam ja puno puta čula od svoga deda staroga, a sad niti on to nij' znao, kad je to bilo prije četiristo godina, ne.

Kazivač: Ana Bezuh, djev. Mihaljić, rođ. 1900. Zaprešić.
Istraživač: Divna Zečević. Snimljeno u Zaprešiću 1969.

34.

Marija Terezija, ona je bila, kolko su stari pričali, ona je bila isto strašna baba. Strašna baba. Ona je imala dete jedno sa cuckom. Oni su pričali, ovako, da je bilo pol cucka — pol čovjeka, je li. I onda, sad ne znam kak se zval taj car, kad je to saznao. Ona je morala nositi onu marku, od cucka glavu. To je morala nositi oko vrata, na zlatnom lančiću, od cucka glavu. To je Marija Terezija bila. To je bila prava glava. Ona je bila u raskošnom životu. Možda i nije znala što radi.

Kazivač: Vid Gregurović, rođ. 1907. Brdovec.
Istraživač: Divna Zečević. Snimljeno 30. V 1969. u Brdovcu.

35.

To je bila Karijolka, gore na Bistri, ta grofica. To su još pamtili moji stariji preci, deda, to su još pamtili. Onda, ona je bila grofica, pa se nije htela ženiti, i kad tam — ona je psića imala, ž njim je valjda živela. I kad tam, ona išla u rodilište, v Zagreb, i trudovi, trudovi, al', to nije bilo dete, neg su bili peseki, jel. Jel dva, ne znam. To su bili peseki, ne. I onda je ona dobila špagicu crnu za vrat. Ni odmah kažnjena. Ovakvi nisu kažnjeni bili odmah, taki veći. Onda je dobila crnu špagicu za vrat i to je s tim hodala. I ni znala kad će dojt, kad ne, da ju ubijaju, kak su ljudi već rekli — da ju zaguti.

Crnu špagu su nosili grofi, baruni i taki veliki kada su dobili kaznu, i muško i žensko. Ako je bio on toliko kriv da je bil za na smrt pogubiti, onda nije odma, neg je špagu tu nosil da je on znal da je osuđen na smrt, samo nije znao kad.

To sam čula, vozila se u zatvorenoj kočiji.

Kazivač: Ana Bezuh, djev. Mihaljić, rođ. 1902. Zaprešić.
Istraživač: Divna Zečević. Snimljeno 1969. u Zaprešiću.

36.

Ispod Slemena je selo Jakuvle, bliže Podsuseda, i tamo je jedan breg. Tu je pušina zmija, velika rupa, gde su zmiije. U toj pušini je kralj od zmiija sa zlatnom jabukom. Ko bi tu jabuku zel, bi postal bogat. Ali bi moral

kroz devet zatvorenih vrata bežati i za sobom zaključavati da ga ne vlovi kralj zmijski.

Išel je jedan vojnik v Zagreb kroz Sleme. U Jakovlu su njihove karsarne. I sel je na panj da se odmori. I došla mu je na krilo jedna zmija. Imala je krunu na glavi. I digla je glavu da ju vojnik poljubi. A on se je splašil i poljubil ju ni. Ona se zaplakala i spustila se je dolje na zemlju i kaže: »Badava sam kraljeva kći, nisam spašena. Opet ću puzati sto godina dok dojde taj dan i taj sat koji je bil danas.«

I ona je pošla u šumu, a vojniku je bilo žal da ju ni poljubil i da ju ni spasil kad je čul njen glas. Ljudi su je ukleli jer je kralj zlo s narodom delal. A gde je ona, tu je zakopano blago. I da ju je poljubil, š nje bi pala koža zmijska, bila bi postala princeza i blago bi bilo otkrito.

Kazivač: Jelka Horvat, rođ. Saćer, kućna pomoćnica u Zagrebu, iz Luke
Istraživač: Nikola Bonifačić Rožin. Zapis iz privatne zbirke.

37.

U Zagrebačkoj gori kod kapele majke božije sniježne — jedan breg se zove: Jebešbreg. To je blizu Čučerja.

Priča se da se zove tako jer je neki momak išel s pucom s prošćenja. Putem su se napili i dečko je pital pucu da mu da.

A ona je rekla da će mu dati ako je ponese na taj breg. On ju je del na leđa i išel je š njom na breg. Ali se je zmučil s pucu na leđima i kad je došel na breg, del ju je na zemlu i on je hmrl. Zato se zove Jebešbreg.

Kazivač: Vlado Đinjar, iz Slanog potoka, rođ. 1939.

Istraživač: Nikola Bonifačić Rožin. Zapisi iz rukopisne zbirke INU br. 756, str. 19—20.

38.

Mali je bil star tri tjedna kad mu je mama umrla. I ona je bila mlada, mlada. Petnaest godin je bila stara kad je to dijete rodila. I onda je umrla. Nakon tri tjedna dobila je šarlah.

I onda ovako o podne, o podne su je vidli kako ona drži dete i kako dete je pri prsi i kako dete sisa.

To je istina. Živa istina. O podne došla. Samo nekakvi vetar puhnio topli, nje nestalo. Više od godin dana ona tak hodila, više godin dana.

Kazivač: Katica Gregurović, djev. Filipčić, rođ. 1907. Brdovec.

Istraživač: Divna Zečević. Snimljeno 30. V 1969. u Brdovcu.

39.

To su kameniti svatovi. Išli su čez goru, gore svetom Nikoli, gore na venčanje. A njegova mati, da nije ona dala ženiti tu kćer. Tu koju je on htel ženiti ni-dala ženiti. I onda kad su oni išli da je ona nje zaklela da bi s kamenom postali, ne. I tak su ljudi povedali da tak su bili svati i mladenci i još pesek napred koj je išo, da to sve ostalo kamen.

Kazivač: Ana Bezuhov, djev. Mihaljić, rođ. 1902. Zaprešić

Istraživač: Divna Zečević. Snimljeno 1969. u Zaprešiću.

40.

Bil je jen mladič, dole pod Susedom. On se namislil oženiti i zebrao si je jenu pucu. Ta puca nije bila po volje njegove mame. Ali, on ju ni štel pustit. Išel je na venčanje u Nove Dvore. Majka ga je zaklela da prije neg se vrne dima da bi se ti svati f kamen pretvorili. I kad su se vraćali z vjenčanja, oni su se svi skamenili.

I denes još se vidiju ti kameni na bregu Zagrebačke gore, blizu Zaprešića.

Kazivač: Magdica Kureći, rođ. 1944, iz Podgore, Donja Stubica.

Istraživač: Nikola Bonifačić Rožin, Zapisano 1965. godine. Rukopisna zbirka INU br. 756.

41.

To sam ja čuo priču kao dijete. Još se sjećam. Stariji su pričali da su to bili svatovi neki, pa kad su putovali ili u crkvu ili kuda, onda su putovali kroz Zagrebačku goru. Neko ih je zakleo. To su priče. Zakleo ih da su oni pretvorili se u kamen i to još i danas nazivaju — kameniti svatovi.

Nisam nikad bio gore, ali čujem koji su išli da ima, malo liči na svatove nad Ivancem.

Žena kazivačeva dodaje:

Majka nije bila zadovoljna da se ženi s tim momkom.

»Daj Bog da se okamenite, tam kam biste otišli.«

A oni su, da su na Sljeme šтели ili Šestine, kaj ja znam kud su šтели ići, il' u Zagreb, kad kroz tu goru idu ljudi u Zagreb simo. Tamo, znate, je cesta. I tak ti kameni su se vidli.

Kazivač: Nikola Goljački, rođ. 1924. (i njegova žena) Zaprešić.

Istraživač: Divna Zečević. Snimljeno 28. V 1969. u Zaprešiću.

42.

Na Ivančice je breg, Nagore se zove. Priča se da je majka zaklela kćerku da ne sme ženiti mladiča koga je ona želela. Zaklela je da postanu kamen ako se ožene. I oni su išli f cirkvu da se vjenčaju. I kad su išli iz cirkve dima, pred hižu su postali kamen. I pokle se zoveju »kameni svatovi«.

Kazivač: Leo Saćer, rođ. 1922. iz Gornje Stubice.

Istraživač: Nikola Bonifačić Rožin. Zapisano 1965. u Stubičkim Toplicama. Rukopisna zbirka INU br. 859.

43.

Mlada je bila kći od mlinara iz Podsuseda, a dečko je bil iz Novaka Bistranjskih. Car su ga zvali.

Mati od mlade nije bila zadovoljna da ide ona bogata za siromaha Cara, makar se zvaao Car. Otac je bil zadovoljan i on je iz Podsuseda išel š njima na vjenčanje. Da je majka zaklela da Bog dal se okamenili! I oni se okamenili. Još se vide na vrh brijega veliki kamenovi. Još neki pričaju da je u pećini kotač za kolovrat što ga je mlada nosila da bu prela.

Kazivač: Nikola Lacković, rođ. 1897. Jablanovec.

Istraživač: Nikola Bonifačić Rožin. Zapisano 1969. godine u Jablanovcu.